

Skildring av Tistedalen

Återutgivning av text från 1868

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Skildring av Tistedalen.

Återutgivning av text från 1868

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-610-5

Copyright © 2020 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du läsa mer om ett idylliskt norskt landskap som inte längre finns kvar.

Stora delar av området som beskrivs i den här texten, Tistedalen strax utanför staden Halden, är i dag bebyggt.

I texten får du framför allt veta mer om Haldens (eller Fredrikshald som staden tidigare hette) historia.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1868 i tidskriften "Nordiska taflor. Pittoreska utsigter från Sverge, Norge och Danmark. Tredje bandet" med rubriken "Tistedalen vid Frederikshald".

Texten och illustrationen publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Skildring av Tistedalen år 1868

Den här texten publicerades ursprungligen år 1868 i tidsskriften "Nordiska taflor. Pittoreska utsigter från Sverige, Norge och Danmark. Tredje bandet" med rubriken "Tistedalen vid Frederikshald". Texten och illustrationen publicerades anonymt.

I östra delen af norska gränslandskapet Smålenene går genom en skogrik nejd ett ganska märkvärdigt vattendrag, som består af en rad insjöar, på korta mellanrum sinsemellan förenade genom en vattenrik elf. Den sista af dessa sjöar är Femsjön, som ligger omkring en mil öster om Frederikshald; härifrån utströmmar Tistedalselven, som delar denna köpstad i två hälfter, och hvars många vattenfall drifva de sågverk, hvilka staden till största delen har att tacka för sin välmåga.

Det låg i sakens natur att trävaruhandeln skulle redan tidigt härstädes skapa en handelsplats, men "Halden" ådrog sig ej någon uppmärksamhet förrän vid Fredrik III:s krig med Sverige, då det på en gång fick en särskild militärisk vikt och genom sina invånares fäderneslandskärlek och tapperhet skapade sig ett lysande namn. Bohus-

län hade i Roeskildefreden 1658 blifvit afträdt, och den gamla, aldrig betvungna borgen vid Göta elf upphört att vara Norges gränsfästning; Halden gick nu att intaga dess plats. Åren 1659 och 1660 inträngde Svenskarna i Smålenene, men fastän Halden var en öppen plats, der i största hast några förskansningar uppkastades, lyckades man likväl icke eröfra detsamma. Till belöning fick staden några år sednare (1665) köpstadsrättigheter och namnet Frederikshald. Samtidigt härmed uppfördes på ett fjäll, på Tistedalselvans södra sida, det namnkunniga Frederikssteen. På den mot staden liggande sidan är denna fästning mycket brant, men på andra sidan, hvarifrån fästningen beherrsakar Ideslätten är fjället mera långsluttande.

Frederikshalds och Frederikssteens krigshistoria torde vara allmänt känd, hvarföre vi inskränka oss till att nämna Colbjörnsönernas namn och årtalen 1716 och 1718. Den sista gången fästningen utstod någon belägring var år 1814, då den kække holsteinaren Ohme med 800 man försvarade den mot svenskarne.

Tvänne minnesmärken gifva glans åt staden och fästningen. Midt emellan det egentliga Frederikssteen och Gyldenlöve restes 1860 af svenska armén Carl XII:s vackra och värdiga monument, hvilket af vår nuvarande konung invigdes. På stadens torg är åt bröderna Colbjörnsen uppsatt en anspråkslösare minnesvård.

Nejden omkring Frederikshald är af naturen vacker, och äfven konsten har bidragit till att försköna densamma. Tistedalselvans stränder, öfver hvilka man ifrån Carl XII:s monument har en herrlig utsigt, äro af en tilldragande skönhet och påminna i många afseenden om det s. k. sachsiska Schweiz. I närheten af fästningen ligger en rad af förtjusande landtställen, och sydvest om staden påträffas vid Idefjorden gården Röd, förr tillhörig Tanska, men numera Ankerska fa-

miljen. Här finner man en i förra århundradet anlaggd, ovanligt stor och väl underhållen engelsk park, till hvilken allmänheten eger tillträde. I den egentliga parken ligger ett stort orangeri, hvaruti finnes en stor med konstverk prydd salong. Tills för några år sedan lefde här Peder Anker, en af Norges mest ansedda medborgare.

Utsigt af Tistedalen vid fästningen Fredrikshald i Norge.

Viktiga ord och personer

Anker, Peder.

[1749–1824] Norsk godsägare och statsminister. Anker började karriären med att anlägga vägar och anses som skaparen av det norska vägnätet. År 1814 utsågs han till Norges förste statsminister och innehade posten tills 1822. Valdes in som ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien år 1815.

Colbjørnsen, Hans.

[1680–1754] Norsk köpman och överste. Deltog i försvaret av Fredrikshald 1716 då han lät bränna staden för att få de svenska trupperna att fly. Hans insats finns nämnd i den norska nationalsången.

Colbjørnsen, Peder.

[1683–1738] Norsk köpman och överstelöjtnant. Deltog i försvaret av Fredrikshald 1716 då han lät bränna staden för att få de svenska trupperna att fly. Hans insats finns nämnd i den norska nationalsången.

Fredrik III.

[1609–1670] Kung över Danmark och Norge från 1648 till sin

död 1670. Startade kriget 1657 som slutade med att Danmark fick lämna ifrån sig Jämtland, Bohuslän, Skåne och Halland.

Carl XII.

[1682–1718] Svensk kung från 1697 tills sin död år 1718. Tillbringade större delen av sin regeringstid i strid. Är kanske mest känd för det svenska nederlaget i slaget vid Poltava. Dödades av en norsk kula under belägringen av Fredrikstens fästning år 1718. Efter Karl XII:s död tappade Sverige sin roll som stormakt.

Ohme, Johan Andreas Cornelius.

[1746–1818] Norsk militär. Blev folkhjälte bland norrmännen efter sitt hårdnackade försvar av Fredrikstens fästning under belägringen 1814.

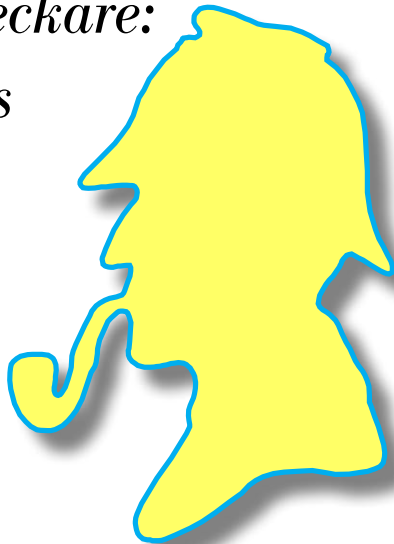
Orangeri.

Annat namn för växthus som har uppvärmning för att kunna hysa växter och träd som inte kan överleva i det svenska klimatet. Ordet kommer från det franska ordet för apelsin, orange.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carring*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se